

PRZASNY (132) *ai*

przasny (68), **przesny** (57), **prasny** (4), **presny** (2), [**praszny**, **przaszny**], **przasncy a.** przasny (1); przasny *OpecŻyw* (2), *Mymer*¹, *GlabGad*, *KromRozm II*, *BielKom*, *KrowObr* (5), *Leop* (9), *BibRadz* (2), *Mącz*, *BudBib* (4), *BudNT*, *CzechRozm*, *SkarJedn* (16), *Oczko*, *WerGośc*, *Calep*, *LatHar*, *WujNT*, *SarnStat*, *SkarKaz*; przasny : prasny *BielKron* (2:3), *SkarŻyw* (6:1); przasny : przesny : presny *FalZioł* (8:57:2).

-a- (39), -ã- (19); -a- *KromRozm II*, *BibRadz* (2), *Mącz*, *BudNT*, *Oczko*, *WerGośc*, *SarnStat*; -ã- *BielKom*, *CzechRozm*, *LatHar*, *WujNT*, *SkarKaz*; -a- : -ã- *KrowObr* (4:1), *Leop* (8:1), *BielKron* (3:2), *BudBib* (3:1), *SkarJedn* (7:8), *SkarŻyw* (6:1); e z tekstu nieoznaczającego pochyleń.

sg *m N* przasny (10). ◇ *G* przasnégó (23); -égó (1) *Oczko*, -ego (1) *OpecŻyw*, -(e)go (21). ◇ *A* przasny (15). ◇ *I* przasnym (48). ◇ *L* przasnym (12). ◇ *f* [*G* przasn(e)j.] ◇ *A* przasną (1). ◇ *n N* przasn(e) (1). ◇ *G* przasn(e)go (1). ◇ *I* przasnym (2). ◇ *L* przasnym (2). ◇ *pl N m pers* przasni (2). *subst* przasn(e) (5). ◇ *G* przasných (1). ◇ *A subst* przasné (6); -é (1), -(e) (5). ◇ *I m* przasnymi (2) *Leop*, *CzechRozm*, przasn(e)mi (1) *SkarKaz*.

Sł stp: przasny, *Cn*: przasny s.v. przasnik, *Linde XVI – XVII w.*

1. *Pozbawiony kwasu, niekwaśny (o pieczywie)*; *azymus (azimus) Mymer*¹, *BartBydż*, *Vulg*, *Mącz*, *PolAnt*, *Calep*, *Cn*; *infermentatus, non fermentatus BartBydż*, *PolAnt*, *Calep*, *Cn*; *sine fermento BartBydż*, *Calep*; *absque fermento Vulg* (60) : *Azymus*, *Przasny/ niekwaśny. Mącz* [513]b.

Wyrażenie: »przasny chleb« = *panis azymus (azimus) Mymer*¹, *BartBydż*, *Cn*; *infermentata (pl) Vulg*, *PolAnt* [szyk 3:2] (5): *Mymer*¹ 41; *Azymus, infermentatus seu sine fermento, sincerus, nyequassony chlyeb, przasny BartBydż* 17; Wyemy też iż pan Krytusz przálnego chlebá ku pošwyćányu ćyálá fwego vżywał/ Tákże y Apoštołowye. A wždy potym kołcyoł [...] kwálffonego vżywać rofkazał. *KromRozm II x3v*; Ale on [*Lot*] przynucył ie [*anioły*] ktemu iż wstąpili do niego/ ktore iáko fkoro w dom wefzli/ czełtował/ nápiekfzy prze nie chlebá przálnego/ y iedli. *BibRadz Gen 19/3*; *Calep* 120b; [*Leop Gen 19/3 (Linde)*].

Przen (7) : Wyczyścicie przeto dawny kwas/ abyście byli nową rofzczyną iákoście przásni *BudNT* 1.Cor 5/8 [*przekład tego samego tekstu CzechRozm, WujNT*]; *CzechRozm* 268; [*Grekwie*] Ták Ruśi wiaré S. przálną y czyłtą tym kwáfem ftárym rozerwánia fzátánfkiego y nienawiści zákwašili *SkarJedn* 230; *WujNT* 587 *marg.*

Wyrażenie: »chleb przasny« (1): gdzie ieft gorzka oná rzezuchá fkruchy ferdeczney/ z którą Zydownie báránká wielkonocnego iadáli? gdzie chleb przafny funnienia niepokałanego? *LatHar* 215.

Szereg: »przasny i słodki« (2): *Piotr święty* [...] vrodził fie w Weronie [...]: roża z ćiernia/ złoto z błotá/ [...] Ciáłto z dzieze zakwáfzoney [...] cudownie przáfne y fłodkie/ z młodości iefzcze záftawało. *SkarŻyw* 371; Wymiátaycie kwas ftáry ábyście byli nowym zączynieniem/ ták iákoście fą przafnemi y fłodkimi. *SkarKaz* 84b.

a. O Eucharystii (28) :

W przeciwstawieniach: »kwaśny (3), kwaszony ... przasny« (4): ktory [*papież Aleksander I*] też Przáfny chleb/ á nie kwáfzony/ iáko pierwey było wítawił *KrowObr* 122v; [*car Michał i biskup*

bułgarski] názwał Lácinniki Heretyki Azymity/ iż wprzálnym á nie wkwásnym chlebie ofiáruią *SkarJedn* 244, 272, 274.

Wyrażenia: »przasny chleb« [szyk 17:6] (23): *OpecŻyw* 93; Przálny chleb dla offiáry ná Mízey vřtháwił Alexánder pierwřzy liodmy Papiész. *KrowObr* 197v, 122v [2 r.], Rrv, Ttv; *BielKron* 149 marg, Llll2v; Wtory [artykuł]/ iżz ták wprzálnym iáko w kwásnym chlebie/ poświęcony Sákráment przenaświéřzy być może *SkarJedn* 274, A*, 232, 241, 244, 247 marg (8); O przálnym chlebie/ iżz go kościoł Rzymřki w sákrámenćie słuřnie y zpodánia Apoztolřkiego vřywa: [...] nápiřál liřt ieden vćzony *SkarŻyw* 337; Oto fię z tego řtárego Greczyná [...] pokázuię/ iżz kościoł wřzyćiek/ y řwięći káplani kościołá Bożego/ w przálnym chlebie/ iáko y Chryřtus/ ćiáło Boże poświęćali. *SkarŻyw* 456, 337 marg, 456 [3 r.].

»opłatek prasny« (1): Ten [papieř Aleksander I] vřtáwił áby tylko iedná mřza byłá ná dzyeń/ á oplátkiem prálnym řluzono we mřzy (marg) Chleb prálny. (–) *BielKron* 149.

Szereg: »przasny to jest niekwasny« (1): Táiemnicę ábo Sákráment řwoy řprawuią/ náśládiuąc S. kościołá Boże⁸⁰/ od roku do roku w przálnym/ to ięřt/ nie w kwásnym chlebie. *SkarŻyw* 456.

a. W funkcji rzeczownika: »przasne« = *Eucharystia pod postacią chleba niekwaszonego* (4) : [pisze papieř] ktofię [ř] nie zdumieie/ iżeř ty [ř. biskup carogrodzki Michał] [...] nowym fię potwarćá ná Lácińřki kościoł wyrwał/ iżz wyklinářz tych wřzyřkich/ [...] ktorzykolwiek vćřelnicy řá Sákrámentu w przálnym. *SkarJedn* 247; zá Leoná dziewięćtego [...] ten dziewięćty ářtykuł przycřzynili. Iż w przálnym słuřą Rzymiánie/ to ięřt iżz chlebá przářnego do řprawowánia Sákrámentu ćiáłá Bożego vřywaia. *SkarJedn* 232, 247 marg.

Szereg: »przasne i wino« (1): zaráz zprzářnego y zwiná iáko Lukářz S. powiáda/ nową [Paschę] vćřniom podáł. *SkarJedn* 247.

b. O chlebie używanym przez Żydów do celów sakralnych (19) :

Wyrażenie: »prasny chleb« (1): [Mojřesz] Wzyřawřzy s kofzá prálny chleb/ to wřzyřtko dáł Aaronowi w ręće (dáiać mu moc ná kápláńřtwo) y řynom ięgo. *BielKron* 37v.

a. O chlebie spożywanym przez Żydów z okazji Paschy, czyli święta Przaśników (5) :

W przeciwstawieniu: »przasny ... kwasny« (1): ktore [Pismo řw.] nie tylo to mowi iżz Pan wziął chleb (á nie mowi ięřli przářny ábo kwasny) ále iżz ćzářu tego wiećzerzá řwoię řprawował/ gdy kwas [...] ze wřzyřtkiego Kroleřtwá Żydowřkiego wymiátano. *SkarJedn* 345.

Wyrażenie: »przasny chleb« [szyk 2:1] (3): GDy iezufa przywiedli ku Pilátowi/ řami nieřřli ná radny dom/ aby mogli krom pokálenia pożywářz przářne⁸⁰ chleba/ ij téř wielkonotznę⁸⁰ baranka *OpecŻyw* 117v; vćřzynili tám [Żydzi na miejscu zwanym Galpala] wielkęnoc [...] pożywáli z żywnoći oney zyemię przářny chleb/ prářmo/ y ine owoce *BielKron* 47; *SkarJedn* 345.

Zestawienie: »dni Przasne« = *święto Paschy, czyli Przaśników* (1): Potym [...] vmyřlił poimáć y Piotrá. A były dni Przářne [dies azymorum]. *Leop Act* 12/3.

aa. W funkcji rzeczownika: »przasne« (1) :

Szereg: »przasne i wino« (1): Bo [Chryřtus] nieprzyřzedł był přowáć zakonu ále peńnić przeto wedle rozkazánia zakonnego/ zprzářnym y zwinem řtarą Pářchę řprawował *SkarJedn* 247.

β. Składanym w ofierze Jahwe (13) :

Wyrażenia: »chleb(y) przasny(-e)« = *azymi, panis azymus a. absque fermento Vulg* [szyk 4:2] (6): Weźmi Aaroná z lyny iego/ [...] oley pomázania/ Cielcá zá grzech/ dwa bárány/ kołz z chleby przálnymi/ y zgromádził wlyfthek zbor lynow Ifraélkich ku drzwiom Prybytkowym. *Leop Lev 8/2, Lev 8/26* [2 r.], *Num 6/15, 17*; Odźedłzy tedy Gedeon zgothował koźielká z łtádá/ y przálne chleby z Efá mąki [*modium farinae infermentatae*]/ [...] á polewkę wlał w gárnek/ także ono przynioł do niego [*Jahwe*] pod on dąb á położył przed nim. *BibRadz Iudic 6/19*.

»kołacz przasny« (1): Tedy łie ogoli Názáreus (to ielt poświęcony) przededrzwiami Przybytku przymierza [...]. A plec báráná wárzony/ y ieden kołacz z kossá przásny [*tortam absque fermento*] [...] poda [*kapłan*] w ręce Názáreulfá. *Leop Num 6/19*.

»placki(-ek), krepke przasne(-y)« = *lagana azyma a. absque fermento Vulg; lagana infermentatorum, placenta(-ae) infermentata(-ae) PolAnt* (4:2): *Leop Lev 2/4, Num 6/15*; (ielli przynieł dar obiáty pieczony wpiecu/ (tedy ma być) plácek zbiałey mąki/ przálny/ oliwą rozmieźány *BudBib Lev 2/4*; tedy będzie ofiárowác ná ofiárę dziekowną plácki przálne oliwą rozmieźone/ y krepke przálne/ oliwą mázáne *BudBib Lev 7/12, Lev 2/4*.

2. O miodzie: surowy, niesycony; zawsze w wyrażeniu: »miod(ek) przesny (a. przasny)« [szyk 42:28] (70): Też łoboda łtuczona zmiodem przełnym á przyłožiwłzi na podogrę vłmierza bol/ y zapalenie *FalZioł I 12a*; gdy gi [*korzeń żywokostu*] vwarzyłz w wodzie á łtrochą ocztu á z miodem przełnym á ofłodziłz, tedi kłocie bokow oddala *FalZioł I 38b*; Też Miętka łtuczona przálnym miodem, s trochą oczthu zmieźzana/ ielth barzo dobre lekarłthwo naprzeciwo vkáźzeniu pła *FalZioł I 82c*; Też oleiek z włólkiey Czebule s przásnym miodem zmieźzany á na parłzywą głowę pomazany/ włófy vrafzczá/ y parchow niedopufzczá. *FalZioł I 133c*; Też plałtr vcźzyniony z liłcia Oliwnego z przełnym miodem, á thego przyłož na pępek, abowiem gliłty wypádzá y zabija wczłowiecze. *FalZioł III 22c*; Też na to/ łol z przełnym miodem á z kobyłey mięłhki prochem zmieźzawłzy, pomazuy ranki y krołthly członku taiemnego. *FalZioł V 87v*; Też łayno gołębie/ z miodem przełnym zmieźzane/ tym licze pomazuy/ łpádzá bliźny y piegi. *FalZioł V 89, I 1c, d, 8d, 9b, 10c* (67); *Oczko 33v*; Poéłá Rey łtáry [...] pudłó łliw iáko korzec Krákwłki/ miodu przálne⁶⁰ puł rączki ogorkow furowych wielkie nieckołki/ [...] ná káždy dziełł ná czco to závždy ziađał. *WerGołc 242; SarnStat 1223*.

3. Słodki (2) :

a. O potrawach: słodki, mdły, nieostry (2) :

W przeciwstawieniu: »korzenny ... przasny« (1): Załz nie baczyłz oblicza iáko v mnie iáłne/ A potráwy rołkólzne korzenne y przálne *BielKom E5*.

Wyrażenie: »pokarmy, potrawy przasne« (1:1): [*sól*] Ielzczé teź czyni ołtrołć pokarmow ktore łame z łiebie łá przálne *GlabGad I7v; BielKom E5*.

b. [O wodzie: niesłona lub słabo zasolona:

W przeciwstawieniu: »słony ... przasny«: Jest wieź, w których warzá miáłką sól, 8 [...]. Item podawájá jednę wodę słoną z gór, [...] a drugá przásną tam w tych wieźach, w kadziach rumem solnem zasalájá, z których wód sól warzá. *LustrKrał II 99*.

Wyrażenie: »woda przasna«: *LustrKrał II 99 cf W przeciwstawieniu*.

Zestawienie: n-loc »Morze Przasne« = Zalew Kuroński: á potym wézli Rzeką Niemnem w Morze/ rzeczono mále/ álbo przaszne y Kurlandkie álbo Niemnowe StryjKron 47, xx2v marg.]

4. [*Zestawienie: »smoła przasna« = smoła otrzymywana w procesie destylacji rozkładowej drewna: Ciż [smolnicy] dają po beczce smoły przasnej, facit beczek 7. LustrMalb II 89.]*

Synonimy: 1. niekwaśny, niekwaszony; a.a. chleb, Eucharystyja, opłatek; 3. słodki.

LWil